

Voordracht Gilius Grutterink (VCL) 2003

Nationale Herdenking
15 augustus 1945

Haat, uitputting en vreugde, de elementen die het dagboek van mijn grootvader, Paul Stolk bepalen. Hij heeft met vele andere krijgsgevangenen aan de Birma spoorweg in Thailand gewerkt. Zijn verslag van de tijd die hij doorbracht onder de Jap – zoals hij de bezetter minachtend noemt – is indrukwekkend, vooral omdat wat hem overkomt onvoorstelbaar en onbereikbaar is. Toch lijkt hij alles aan te kunnen, hij verslaat het gebeurde zonder zichzelf te verliezen in emotie.

Ik citeer:

Ma. 17/augustus/42 Tjilatjao, Java
Klapstra is niet tevreden over onze werkcapaciteiten van de laatste dagen. Na een week van betrekkelijke zachtmoedigheid dreigt hij met strenger optreden; er zal ook meer geëxerceerd worden. Ook zijn er teveel zieken. Als de officieren niet ziek zijn hoeven de soldaten ook niet ziek te zijn. Achtergrond van dit alles: een op komst zijnde inspectie van een hoge Japanse officier.

De Jap probeert het moreel op elke mogelijke manier te breken. Afstraffingen kunnen dan ook niet uitblijven. Ik citeer:

Ma. 29/maart/43 Chungkai, Thailand
De vier ontvluchte Engelsen zijn gevat en geboeid bij de wacht gebracht; er zijn 4 graven voor hen gedolven.
Di. 30/maart/43
Ze zijn heden geëxecuteerd.

Velen halen het eind niet onder andere door de hoge mentale druk die de bezetter op hen legt. Je mag niets fout doen, nooit opvallen ten opzichte van je mede krijgsgevangenen. Mijn grootvader blijft nog altijd koel en verslaat alles zonder iets over het hoofd te zien.

Za. 10/april/43 Chungkai
3 Engelsen + 2 Hollanders overleden; heden begraven.

Niemand heeft het gemakkelijk onder de Japanners, zowel mentaal als fysiek vindt er een uitputtingsslag plaats. Maaltijden zijn er nauwelijks zoals blijkt uit het volgende fragment:

Zo. 7/februari/43
Om 7.00 uur komen we aan het eindstation Ban Pong. In twee ploegen worden we met vrachtauto's het binnenland ingebracht, ongeveer 35 km. Per pont de rivier over en dan 4 km over een smal voetpad naar het ziekenkamp van de Engelsen (Chungkai). We zijn de eerste Hollanders die ze zien. Om 24.30 uur ons eerste maal van vandaag.

Maar ook op andere manieren weet de bezetter zijn gevangenen te treiteren en uit te putten. Niets is te eerloos, niets gaat te ver. Een grens in het gedrag van de Japanners lijkt uit zicht.

*Ma. 24/augustus/42 Tjilatjap, Java
Van 02.15 tot 14.40 uur aangetreden staan wegens het
smokkelen van twee jongens buiten het kamp. Na overweging
wordt van executie afgezien.*

Ziekten zijn aan de orde van de dag en komen steeds meer voor naarmate de bezetting langer duurt. De energie van de krijgsgevangenen raakt op, ook al ontkent de Jap dit en wil er niets van weten. Ik citeer:

*Ma. 22/februari/43 Tankilen, Thailand
Ik heb, misschien besmet door de andere patiënten, dysenterie.
De nachten zijn verschrikkelijk buiten in de kou op vuile latrines.
Zo. 7/maart/43
Dit is de vierde dag dat ik met dysenterie lig. Het gaat al stukken
beter, goede eetlust. Half kopje melk gehad.*

Er worden mijlpalen bereikt die zowel meer verslagenheid als hoop met zich mee brengen. Ik citeer:

*Ma. 13/maart/44 Chungkai
Twee jaar krijgsgevangenschap.
Zo. 25/maart/44
In de middag worden temperaturen van 100 graden Fahrenheit
in de schaduw gemeten. In het hospitaal kan de thermometer
niet meer gebruikt worden.*

Maar op een moment waarop ineens alles geoorloofd is verliest ook mijn opa zijn zelfbeheersing zoals de rest van het kamp dit ook doet. Ik citeer:

*Vr. 17/augustus/45 Ban Pong, Thailand
De Japanners geven een hele vrije dag! De Japanse
kampcommandant, de tweede luitenant en een sergeant-
majoor komen handen drukkend het kamp van de
krijgsgevangenen binnen met de mededeling dat de oorlog is
afgelopen. Het bericht van de vredesonderhandelingen schijnt
gisteren hier bekend te zijn geworden.
Het hele kamp juicht!
Einde citaat.*

Voor velen van u is vandaag wellicht een dag van verdriet. Maar probeert u ook de ruimte te vinden voor vreugde, dat maakt een dag als deze draaglijk, wanneer u allen terugdenkt aan wat mensen als mijn grootvader hebben doorstaan. Vreugde en eerbied is wat wij hen op dit moment kunnen schenken. Geef het aan hen die onze wereld verruild hebben voor een volgende, schenk het elkaar, en vergeet ook uzelf niet.